

ВПЛИВ ЕКЗОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА ВИРОБНИЧО-ВІДТВОРЮВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОНСЕРВНОЇ ГАЛУЗІ

Процеси відтворення у будь-якій галузі та суспільно економічній формації пов'язані з постійним оновленням робочої сили і засобів виробництва. В сучасних умовах особливо гостро стоїть потреба в оновленні основних засобів, від чого залежить не лише конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, але й галузей в цілому.

Проте існують фактори, які чинять як мотивуючий, так і демотивуючий вплив на активізацію виробничо-відтворювального процесу. Внутрішні (ендогенні) фактори місцево визначають відтворювальну політику підприємства. Натомість основна роль в системі управління основним засобами компаній належить екзогенним (зовнішнім) факторам.

Як відомо, консервна галузь переживає зараз не найкращі часи через вплив зовнішнього регулятора на господарську діяльність суб'єктів господарювання. Тому доцільним є дослідження впливу екзогенних факторів на виробничо-відтворювальний процес представників даного ринкового сегменту.

Одним із основних екзогенних факторів, що впливає на процес управління основними засобами вітчизняних консервних заводів, є облікова політика, яка дає змогу регулювати вартість основних засобів в результаті їх переоцінки.

Згідно п. 16 П(С)БО 7 «Основні засоби» рішення про проведення переоцінки основних засобів приймає керівництво підприємства [1]. Оскільки в результаті переоцінки змінюються показники фінансово-господарської діяльності підприємства, які наводяться у фінансовій звітності, то до цього процесу має бути залучений головний бухгалтер.

Принциповим є той факт, що підприємство має повне право не переоцінювати основні засоби навіть тоді, коли їх залишкова вартість істотно відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. А ось у зворотній

ситуації – за бажання підприємства провести переоцінку – це можливо лише в разі, якщо різниця між балансовою і справедливою вартістю є істотною.

Більшість консервних заводів України є експортоорієнтовними. Тому до факторів зовнішнього середовища також можна віднести коливання валютних курсів.

Після переходу України на плаваючий обмінний курс гривні у 2015 році на валютному ринку спостерігається певна сезонність. Протягом 2016-2018 рр. в перші місяці року курс гривні падав, проте, за місяць-два гривня посилювала свої позиції. Це визначало зміни у складі джерел фінансування оновлення основних засобів.

Демографічна ситуація в Україні була складною від часу здобуття незалежності. Переважання смертності над народжуваністю, масштабна трудова міграція, старіння населення стали вже звичними явищами. Вони визначають попит на продукцію підприємства, яка, в свою чергу, залежить від його технічної оснащеності.

До факторів зовнішнього середовища, що впливають на процес управління основними засобами, можна віднести фактори стану ринку.

Овочепереробна промисловість України в останні роки знаходиться у кризовому стані – скорочується виробництво овочеконсервної продукції та зростає її імпорт. Виробництво консервної продукції потребує різноманітної сировини, великої кількості технологічних процесів та тісно пов'язане із розвитком агропромислового комплексу в цілому, так як залежить від якості та наявності сільськогосподарської сировини (таблиця 1).

Таблиця 1. Обсяги та динаміка виробництва овочевих культур, 2016-2017 рр.,

тис. т

Овочеві культури	Вироблено, тис. т		Відхилення, +/-	2017 р. у % до 2016 р.
	2016	2017		
Баклажани	80,4	84,2	3,8	104,7
Буряки столові	834,6	841,92	7,3	100,9
Капуста	1677,3	1682,2	4,9	100,3
Картопля	20839,3	21745,8	906,5	104,3
Морква столова	822,9	876,62	53,7	106,5

Помідори відкритого ґрунту	2013,08	1988,37	-24,7	98,8
Помідори закритого ґрунту	261,33	187,96	-73,4	71,9
Цибуля ріпчаста	956,5	1014,17	57,7	106,0
Часник	176,47	187,9	11,4	106,5
Огірки відкритого ґрунту	675,65	673,47	-2,2	99,7
Огірки закритого ґрунту	283,02	275,43	-7,6	97

Джерело: сформовано автором за даними [2].

Аналізуючи обсяги та динаміку виробництва овочів в Україні за 2016-2017 рр., можна зробити висновки, що обсяг виробництва помідорів закритого ґрунту зменшився на 73,4 тис. т, помідорів відкритого ґрунту – на 24,6 тис. т. Також спостерігаємо зменшення виробництва огірків закритого та відкритого ґрунтів на 2,7% та 0,3% відповідно в 2017 році у порівнянні з 2016 роком.

Збільшення виробництва відбулося за такими овочевими культурами: часник та морква – на 6,5%, цибуля ріпчаста – на 6,0%, баклажани – на 4,7%, картопля – на 4,3%, капуста – на 0,3%, буряки столові – на 0,9%.

Сучасний розвиток консервної галузі визначається не тільки умовами вирощування, виробництва і реалізації продукції, характерною особливістю яких в останні роки є скорочення обсягів та зростання цін на сировинні ресурси, а, у першу чергу, законами ринку та змінами його кон'юнктури.

Вітчизняні виробники консервів змушені переорієнтуватися на європейський ринок після активізації збройного конфлікту на Сході України. В результаті цього Україна поступово перетворюється на потужного експортера овочів на світовому ринку (таблиця 2).

Таблиця 2. Експорт та імпорт овочевої продукції України (в т.ч. консервовану та сушену в перерахунку на свіжу), 2016-2017 рр.

Експорт								
	2015, млн дол. США	2016			2016, млн дол. США	2017		
		млн дол. США	у % до 2015	у % до загального обсягу		млн дол. США	у % до 2016	у % до загального обсягу
Усього	38127,1	36361,7	95,4	100,0	36361,7	43264,7	119,0	100,0
Овочі	97,2	152,6	157,0	0,4	152,6	235,4	154,2	0,5
Імпорт								
	2015,	2016			2016,	2017		

	млн дол. США	млн дол. США	у % до 2015	у % до загального обсягу	млн дол. США	млн дол. США	у % до 2016	у % до загального обсягу
Усього	37516,4	39249,8	104,6	100,0	39249,8	49607,2	126,4	100,0
Овочі	62,8	81,7	130,0	0,2	81,7	76,0	93,1	0,2

Джерело: сформовано за даними [2].

Основною причиною зростання експорту овочевої продукції в Україні за 2015-2017 рр. є літня посуха в багатьох країнах Євросоюзу, яка стала наслідком зниження обсягів виробництва овочів в цих країнах, а отже, і до збільшення ціни на цю продукцію.

Активізація експорту консервованої продукції є наріжним каменем у оптимізації процесу управління основним засобами. Зростання попиту на продукцію консервної галузі дає поштовх вітчизняним підприємствам до нарощування обсягів виробництва. В свою чергу, продуктивність виробничого процесу, передусім, залежить від стану основних засобів, рівня модернізації технологічного устаткування.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" : Наказ міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 07.02.2020).
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2020).